

**TALSU
NOVADS**

**Talsu novada pašvaldības līdzdalības izvērtējums
pašvaldības kapitālsabiedrībā SIA “MĒRSRAGA
ŪDENS”**

Talsi, 2022

SATURS

IEVADS	3
DOKUMENTĀ IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI.....	4
IEROBEŽOJUMI UN PIENĒMUMI	5
1. LĪDZDALĪBAS IZVĒRTĒJUMA PAMATOJUMS	6
2. ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS.....	8
2.1. Izveidošanas tiesiskais pamats, funkcijas un pakalpojumi	8
2.2. Sabiedrības organizatoriskā struktūra	9
2.3. Sabiedrības piegādātāji	9
2.4. Sabiedrības klientu struktūra	10
3. FINANŠU ANALĪZE UN ATTĪSTĪBAS PERSPEKTĪVAS.....	11
3.1. Finanšu rādītāju analīze.....	11
3.2. Sabiedrības attīstības perspektīvas	14
3.3. EKONOMISKI JURIDISKAIS IZVĒRTĒJUMS.....	15
3.3.1. Tirgus raksturojums.....	15
3.3.2. Pakalpojumu saņēmēju vajadzību novērtējums	17
4. SABIEDRĪBAS DARBĪBAS PAMATOJUMS UN PAŠVALDĪBAS LĪDZDALĪBAS IZVĒRTĒJUMS.....	18
4.1. Sabiedrības stāvoklis tirgū	18
4.2. Iespējamās alternatīvas pakalpojumu nodrošināšanai	19
4.3. Ietekme uz konkurenci	20
4.4. Risku analīze.....	20
4.5. Iespējamais investīciju apjoms tuvākajos 1-5 gados.....	21
SECINĀJUMI	23

IEVADS

Dokuments izstrādāts ar mērķi veikt pašvaldības līdzdalības izvērtējumu Talsu novada pašvaldības kapitālsabiedrībā SIA “MĒRSRAGA ŪDENS”, vienotais reģistrācijas nr. 41203037401, juridiskā adrese Talsu nov., Mērsraga pag., Mērsrags, Lielā iela 35 (turpmāk – Sabiedrība).

Vērtējums tiek veikts atbilstoši Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 7. panta pirmās daļas nosacījumiem, kas paredz, ka publiskai personai ir pienākums ne retāk kā reizi piecos gados pārvērtēt katru tās tiešo līdzdalību kapitālsabiedrībā un atbilstību šā likuma 4. panta nosacījumiem.

Dokuments ir strukturēts atbilstoši tehniskajai specifikācijai tā, lai izvērtējums tiktu veikts saskaņā līguma izpildes laikā veiktā audita un izpētes rezultātiem. Dokumenta 1. nodaļa satur līdzdalības izvērtējuma pamatojumu, savukārt 2. nodaļa satur izejas informāciju, kas apkopota ņemot vērā Sabiedrības iesniegtos dokumentus.

3. nodaļa satur finanšu analīzi, kurā ir iekļauta informācija par finanšu rādītājiem un Sabiedrības attīstības perspektīvām.

Dokumenta 4. nodaļa satur Sabiedrības darbības ekonomisko un juridisko izvērtējumu, kas balstīts uz veiktā audita rezultātiem, kā arī priekšlikumus Pašvaldības tālākai rīcībai.

Nobeigumā ir Sabiedrības darbības veidu izvērtējuma secinājumi atbilstoši Konkurences likuma 4. panta prasībām un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta prasībām, kas balstīts un šī dokumenta 2, 3. un 4. nodaļā veikto izpēti un analīzi.

Dokumentu sagatavoja SIA „Ķemers Business and Law Company”, reģistrācijas Nr.44103061476, eksperts Alens Martīni, Mg eoc, projekta vadītāja Edīte Ķemere Mg eoc., pamatojoties uz Talsu novada pašvaldības rīkotā iepirkuma ar identifikācijas Nr. TNP 2022/21 “Talsu novada pašvaldības līdzdalības izvērtējums pašvaldības kapitālsabiedrībās”.

DOKUMENTĀ IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

CSP – Centrālā statistikas pārvalde.

EUR – eiro.

Pašvaldība – Talsu novada pašvaldība.

Pārvaldības likums - Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums.

PPK – publiskas personas kapitālsabiedrība.

PMLP - Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.

Sabiedrība - vienotais reģistrācijas nr. 41203037401, juridiskā adrese Talsu nov., Mērsraga pag., Mērsrags, Lielā iela 35.

T.i. – tas ir.

T.sk. – tai skaitā.

U.c. – un citi.

VPIL – Valsts pārvaldes iekārtas likums.

IEROBEŽOJUMI UN PIENĒMUMI

Izvērtējums tiek veikts balstoties uz dokumentiem, kas ir spēkā laika posmā līdz 2022. gada 21. jūlijam un pašvaldības un Sabiedrības darbinieku sniegto informāciju audita veikšanas laikā. Dokumenti, kas tiek izstrādāti un apstiprināti pēc iepriekšminētā termiņa beigām izvērtējumā netiek ņemti vērā un atspoguļoti netiek.

Dokuments ir izstrādāts ņemot vērā, ka tā izstrādes brīdī Sabiedrībai nav aktuālas vidēja termiņa attīstības stratēģijas, tādēļ esošie Sabiedrības mērķi ir atspoguļoti saskaņā ar Sabiedrības vidēja termiņa darbības stratēģiju 2021. gadam.

Informācija par Sabiedrības darbu ir iegūta dokumentu izpētes rezultātā, kā arī intervijās un sarakstē ar Pašvaldības un Sabiedrības darbiniekiem. Sociālo partneru viedokļi jautājumā par Pašvaldības iesaisti komercdarbībā iegūti intervijās ar pakalpojumu saņēmējiem un Ziemeļkurzemes biznesa asociāciju. Visās intervijās tiek pieņemts, ka intervējamie godprātīgi sniedz viedokli un papildus faktu pārbaude netiek veikta.

1. LĪDZDALĪBAS IZVĒRTĒJUMA PAMATOJUMS

Sabiedrības reģistrētais un apmaksātais pamatkapitāls ir 1 229 518,00 EUR, ko veido 1 229 518 daļas. Sabiedrības kapitāla daļas nominālvērtība ir 1,00 EUR.¹

Saskaņā ar Pārvaldības likuma 1. panta pirmās daļas 2. punktu Sabiedrība ir publiskas personas kapitālsabiedrība un 13. punktu pašvaldības kapitālsabiedrība, jo visas uzņēmuma kapitāla daļas pieder vienai publiskai personai – Talsu novada pašvaldībai.

Saskaņā ar Pārvaldības likuma 2. pantu šā likuma mērķis ir veicināt publiskai personai piederošu kapitāla daļu un publiskas personas kapitālsabiedrību efektīvu pārvaldību, publiskas personas kapitālsabiedrību racionālu un ekonomiski pamatotu resursu izmantošanu, labas korporatīvās pārvaldības principu ievērošanu, kā arī nodrošināt publiskas personas līdzdalības nosacījumu ievērošanu.

Saskaņā ar Pārvaldības likuma 4. panta pirmo daļu publiska persona drīkst iegūt un saglabāt līdzdalību kapitālsabiedrībā atbilstoši VPIL 88. pantam.

Saskaņā ar VPIL 88. panta pirmo, otro un septīto daļu, ciktāl likumā nav noteikts citādi, publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja īstenojas viens no šādiem nosacījumiem:

- 1) tiek novērsta tirgus nepilnība – situācija, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) publiskas personas kapitālsabiedrības vai publisku personu kontrolētas kapitālsabiedrības darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai;
- 3) tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai. Tiesību norma paredz pienākumu publiskai personai, pārvērtējot līdzdalību, veikt rīcības izvērtējumu, ietverot arī ekonomisko izvērtējumu, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt noteiktos mērķus – komercdarbības nosacījumus.

Saskaņā ar Pārvaldības likuma 7. panta pirmo daļu publiskai personai ir pienākums ne retāk kā reizi piecos gados pārvērtēt katru tās tiešo līdzdalību kapitālsabiedrībā un atbilstību iepriekš minētajām tiesību normām. Šo prasību nepiemēro, ja likumā ir noteikts, ka attiecīgās kapitālsabiedrības kapitāla daļas vai akcijas nav atsavināmas. Saskaņā ar panta otro daļu lēmumu par publiskas personas līdzdalības saglabāšanu kapitālsabiedrībās pieņem attiecīgās publiskās personas augstākā lēmēj institūcija.

Lēmumā ietver:

- 1) vērtējumu attiecībā uz atbilstību šā likuma 4. panta nosacījumiem;
- 2) vispārējo stratēģisko mērķi.

Sagatavotais izvērtējums (analīze un izdarītie secinājumi) ir balstīts uz atvasinātas publiskas personas darbību regulējošām tiesību normām, speciālajām tiesību normām, kuras

¹ SIA "MĒRSRAGA ŪDENS" Uzņēmumu reģistra Dalībnieku reģistra nodalījums. Skatīts: 31.01.2022.

2. ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

2.1. Izveidošanas tiesiskais pamats, funkcijas un pakalpojumi

Sabiedrība ir izveidota ar Rojas novada domes 2010. gada 20. jūlija lēmumu protokolu nr. 12, reorganizējot Rojas novada pašvaldības aģentūru “MĒRSRAGA ŪDENS”. Cita starpā Sabiedrības pamatkapitālā ir ieguldīti Mērsraga ūdensvada un kanalizācijas tīkli, kuru bilances vērtība uz 31.12.2021 ir 1 293 151 EUR.⁴

Sabiedrības darbības mērķis ir nodrošināt ūdenssaimniecības un kanalizācijas pakalpojumus Mērsraga pagasta administratīvajā teritorijā. Uzņēmumu reģistrā Sabiedrībai reģistrēti šādi komercdarbības veidi:

- 36.0 Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde;
- 37.0 Notekūdeņu savākšana un attīrīšana;
- 43.12 Būvlaukuma sagatavošana;
- 43.22 Cauruļvadu, apkures un gaisa kondicionēšanas iekārtu uzstādīšana;
- 43.29 Citu inženiersistēmu montāža;
- 43.39 Citas būvdarbu pabeigšanas operācijas;
- 43.99 Citur neklasificētie specializētie būvdarbi;
- 63.11 Datu apstrāde, uzturēšana un ar to saistītās darbības;
- 71.12 Inženierdarbības un ar tām saistītās tehniskās konsultācijas.

Reģistrētie darbības veidi ir tieši vai netieši saistīti ar Sabiedrības pamatpakalpojumu sniegšanu.

Sabiedrības pamatdarbība ir centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu sniegšana Mērsragā. Papilddarbības veidi – ūdens skaitītāju uzstādīšana un plombēšana. Sabiedrība ir vienīgais ūdenssaimniecības uzņēmums Mērsraga pagastā. Iedzīvotājiem, kam nav pieejami Sabiedrības pakalpojumi neizbūvētās infrastruktūras dēļ, ir izbūvēta lokālā ūdens apgādes sistēma un/vai kanalizācijas savākšanas sistēma.

Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā Mērsraga novads tika iekļauts Talsu novada sastāvā. Talsu novada pašvaldība ir Mērsraga novada pašvaldības saistību un tiesību pārņēmēja.

Talsu novada dome ir pilnvarojusi Sabiedrību būt par ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju Mērsragā pagastā⁵, kur ir pieejami centralizētās ūdensapgādes vai kanalizācijas pakalpojumi un apstiprinājusi pakalpojumu tarifus šādiem pakalpojumiem:

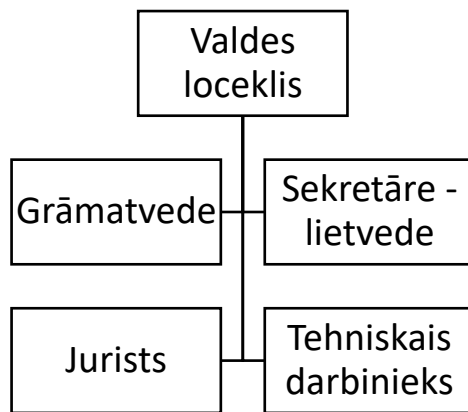
- ūdensapgādes pakalpojumi;
- kanalizācijas pakalpojumi.

⁴ SIA “MĒRSRAGA ŪDENS” 2021.gada pārskats. Skatīts: 25.07.2022.

⁵ Talsu novada domes 27.01.2022 lēmums Nr.40 (prot.nr.2., 39.punkts) “Par SIA “MĒRSRAGA ŪDENS” pilnvarojumu un ūdenssaimniecības tarifu apstiprināšanu”. Skatīts: 25.07.2022.

2.2. Sabiedrības organizatoriskā struktūra

Saskaņā ar Sabiedrības gada pārskatiem, Sabiedrībā laika periodā no 2018. līdz 2021. gadam vidēji strādā 5 cilvēki, t.sk. viens valdes loceklis un 4 darbinieki. Visi darbinieki ir tieši pakļauti valdes loceklim.

Attēls Nr.1. Sabiedrības personāla pakļautības struktūra (Autors: SIA “KBLC”)

2.3. Sabiedrības piegādātāji

Izvērtējumam ir iesūtīts Sabiedrības piegādāto materiālu saraksts, bez informācijas par piegādātājiem. Līdz ar to, par Sabiedrības piegādātājiem var runāt tikai pieņēmumu līmenī. Lielākos izdevumus veido elektroenerģija, kam seko remontdarbi, ūdens sūkņu iegāde, kanalizācijas aku tīrīšana, analīzes un santehnikas materiāli. Neatkarīgi no izvēlēta piegādātāja, redzams, ka šie ir maza apjoma iepirkumi, kas atbilst Sabiedrības darbības veidam.

Sabiedrībai piegādāto pakalpojumu un materiālu veidi 2021. gadā skatīt 2. tabulā.

2.tabula. Sabiedrībai piegādāto pakalpojumu un materiālu veidi 2021.gadā.

Pakalpojumi	Biežums	Summa (EUR) ar PVN
Remontdarbi		1101,37
Santehnikas materiāli		187,08
Analīzes	4x gadā	1059,17
Degviela		1519,11
Elektroenerģija		11692,24
Kanalizācijas aku tīrīšana		823,53
Santehnikas materiāli remonta vajadzībām		18,67
Santehnikas materiāli (caurules)		406,95
Kancelejas izdevumi		406,82
Komunālie maksājumi	4x gadā	574,68
Caurlaide		14
Pamatlīdzekļu novērtējums		363
Ūdens sūkņu iegāde		1440,72
Grāmatvedības Licences		191
Sakaru izdevumi (t.sk. mob.telefons)		306,45

Grāmatvedības org.komplekts		292,83
Ūdens rezervuāra tīrīšana		331
Ūdens skaitītāja verifikācija		20,3
Jurista pakalpojumi		150
Kopā		20898,92

2.4. Sabiedrības klientu struktūra

Sabiedrības klienti, kam ir pieslēgums centralizētā ūdensvada un/vai kanalizācijas infrastruktūrai ir mājāsaimniecības, uzņēmumi un pašvaldības struktūras, kuras atrodas Mērsraga ciemā.

Pēc Sabiedrības sniegtās informācijas tai uz 2022. gada 1. jūliju ir 528 klienti.

Būtisks klientu skaita pieaugums vai samazinājums perspektīvā netiek plānots, jo jauni lieli projekti infrastruktūras paplašināšanai, kas izsauktu klientu skaita pieaugumu nav paredzēti, bet arī nav paredzams, ka esošie klienti vēlēties atteikties no pakalpojumiem.

3. FINANŠU ANALĪZE UN ATTĪSTĪBAS PERSPEKTĪVAS

3.1. Finanšu rādītāju analīze

Sabiedrības finanšu rādītāji apkopoti 3. tabulā.

3.tabula. Sabiedrības finanšu rādītāji.

Rādītāji	2019	2020	2021
Galvenie darbības rādītāji (EUR)			
Neto apgrozījums	38 389	40 398	41 459
Bruto peļņa / zaudējumi	(26 810)	(28 260)	(19 331)
Neto peļņa / zaudējumi	(25 072)	(30 648)	(25 829)
Pašvaldības dotācija	18 000	16 015	14 000
Aktīvu kopsumma, t. sk.:	1 333 963	1 338 121	1 300 763
- ilgtermiņa ieguldījumi	1 329 030	1 332 314	1 295 067
- apgrozāmie līdzekļi	4 933	5 807	5 696
- debitori	1 192	929	883
- krājumi	0	0	0
Pašu kapitāls, t. sk.:	846 390	874 500	846 420
- pamatkapitāls	1 143 674	1 158 755	1 200 181
Kreditori, t.sk.:	487 573	463 621	454 343
- ilgtermiņa kreditori	459 048	434 781	296 881
- īstermiņa kreditori	28 525	28 840	157 462
Darbinieku skaits	5	5	5
Neto apgrozījums uz vienu kapitālsabiedrībā strādājošo darbinieku	7 677,8	8 079,6	8 291,8
Bruto peļņa uz vienu kapitālsabiedrībā strādājošo darbinieku	(5 362)	(5 652)	(3 866,2)

Likviditāte

Likviditātes analīze ataino Sabiedrības īstermiņa finanšu rādītājus un likviditāti, sniedzot priekšstatu, vai Sabiedrība ir spējīga tikt galā ar esošajām īstermiņa saistībām, kā arī ar īstermiņa finansiālajiem riskiem.

4.tabula. Sabiedrības likviditātes rādītāji.

Likviditātes rādītāji	2019	2020	2021
Vispārējais apgrozāmo līdzekļu koeficients (apgrozāmie līdzekļi / īstermiņa parādi)	0,17	0,20	0,04
Precīzais apgrozāmo līdzekļu koeficients (apgrozāmie līdzekļi – krājumi) / īstermiņa parādi	0,17	0,20	0,04
Brīvie apgrozāmie līdzekļi (apgrozāmie līdzekļi – īstermiņa saistības)	-23 592	-23 033	-151 766

Secinājumi

1. Ņemot vērā, ka vispārējais apgrozāmo līdzekļu koeficients ir 0,04, tas norāda, ka Sabiedrība nespētu apkalpot maksājumus piegādātājiem, ja saimnieciskā darbība uz kādu laiku tiktu apturēta. Vidēji (mediāna) ūdenssaimniecības nozarē 2021. gadā bija 1.16, līdz ar to, salīdzinot ar vidējiem rādītājiem nozarē, Sabiedrības vispārējais apgrozāmo līdzekļu koeficients ir krietni par zemu.
2. Izslēdzot krājumus, kurus ne vienmēr var pārvērst naudas līdzekļos, novērojams, ka koeficients turpina saglabāties teju identiskos rādītājos, kas tikai apstiprina, ka Sabiedrībai varētu rasties problēmas ar īstermiņa saistību maksājumiem. Vidēji (mediāna)

ūdenssaimniecības nozarē 2021. gadā bija 1.05, kas nozīmē, ka salīdzinoši ar vidējiem rādītājiem nozarē, arī Sabiedrības Precīzais apgrozāmo līdzekļu koeficients ir krietni par zemu.

3. Negatīvs brīvo apgrozāmo līdzekļu apjoms liecina par potenciālu Sabiedrības nespēju kārtot īstermiņa saistības. Vidēji (mediāna) ūdenssaimniecības nozarē 2021. gadā bija 1 705. Kā norāda pašvaldība, tai ir jāveic ieguldījumi Sabiedrības pamatkapitālā un dotācijas, jo Sabiedrība pati nespēj kārtot aizņēmuma līguma saistības. Tas norāda, ka bez Pašvaldības atbalsta Sabiedrība šobrīd nav spējīga pildīt uzņemtās saistības un turpināt darbību.

Aktivitāte

Aktivitātes koeficienti norāda uz to, cik efektīvi Sabiedrība izmanto tam esošos resursus. Ja, Sabiedrībai ir pārāk daudz aktīvu, tad ieguldījumi tajos var būt nelietderīgi. Ja pietrūkst aktīvu, tad var būt, ka Sabiedrība nedarbojas pietiekami efektīvi.

5.tabula. Sabiedrības aktivitātes rādītāji.

Aktivitātes rādītāji	2019	2020	2021
Pircēju un pasūtītāju debeta apgrozījums (neto apgrozījums / debitori kopā)	32,21	43,48	46,95
Vidējais iekasēšanas periods (debitori / neto apgrozījums *365)	11,33	8,39	7,77
Apgrozāmo līdzekļu kustība (neto apgrozījums / apgrozāmie līdzekļi)	7,78	6,96	7,28
Kopējo aktīvu apgrozījums (neto apgrozījums / kopējie aktīvi)	0,03	0,03	0,03

Secinājumi

1. Pircēju un pasūtītāju debeta apgrozījuma koeficients parāda, ka, piemēram, 2021. gadā 46,95 reizes gada laikā debitoru parādi tika pārvērsti par naudas līdzekļiem. Vidēji (mediāna) ūdenssaimniecības nozarē 2021. gadā bija 7,2. Pirmsšķietami, tas liek domāt, ka Sabiedrība ir darbojusies krietni efektīvāk, kā citi uzņēmumi nozarē. Tomēr, jāņem vērā, pašvaldība ir sniegusi informāciju par to, ka Sabiedrība ieņēmumu uzskaitē nebija nodrošinājusi uzkrāšanas principu un ieņēmumus atzinusi tikai tad, kad debitors veica norēķinus.
2. Pozitīvi vērtējams, ka, pirmkārt, laiks, kas nepieciešams apmaksas saņemšanai no pakalpojumu pārdošanas brīža samazinās, kas norāda uz uzlabojumiem izstrādātas iekasēšanas procedūrai. Otrkārt, ņemot vērā nozari, dienu skaits, kuru laikā tiek samaksāts par pakalpojumiem, ir ļoti mazs, jo vidēji (mediāna) nozarē 2021. gadā bija 43,12, kas norāda, ka Sabiedrība darbojas efektīvi un tiek galā ar debitoriem.
3. Apgrozāmo līdzekļu kustības salīdzinoši augstais koeficients norāda, ka Sabiedrībai ir nepietiekams apgrozāmo līdzekļu daudzums. Vidēji (mediāna) nozarē 2021. gadā bija 2,6.
4. Zemais kopējo aktīvu apgrozījuma koeficients norāda uz lielo investīciju apjomu Sabiedrībā, taču skatoties uz pārējiem rādītājiem, tās, līdz šim, nav devušas vēlamu atdevi. Vidēji (mediāna) nozarē 2021. gadā bija 0,52.

Rentabilitāte

Rentabilitātes koeficienti analizē vadības lēmumu efektivitāti finanšu uzdevumu pildīšanai. Šie koeficienti norāda apgrozāmo līdzekļu, ilgtermiņa ieguldījumu un kreditoru administrēšanas ietekmi uz Sabiedrības darbību.

6.tabula. Sabiedrības rentabilitātes rādītāji.

Rentabilitātes rādītāji	2019	2020	2021
Apgrozījuma rentabilitāte (bruto peļņa / neto apgrozījums, %)	-69,84	-69,95	-46,62
Aktīvu rentabilitāte (ROA, %)	-1,88	-2,29	-1,99
Pašu kapitāla rentabilitāte (ROE, %)	-2,96	-3,5	-3,05

Secinājumi

1. Katrs Sabiedrībā apgrozītais EUR 2021. gadā ir radījis 0,47 EUR zaudējumus. Pozitīvi vērtējams, ka zaudējumu apmērs samazinās, salīdzinot ar 2019. un 2020. gadu. Negatīvi - vidēji (mediāna) ūdenssaimniecības nozarē 2021. gadā bija 0,10 EUR (Lursoft.lv dati), kas nozīmē, salīdzinot ar nozares vidējiem rādītājiem Sabiedrības rādītāji ļoti atpaliek, radot starpību 0,57 EUR apmērā.
2. Tāpat, katrs Sabiedrībai piesaistītais EUR 2021. gadā ir radījis 0,02 EUR zaudējumus. Rādītāji ir bijuši līdzīgi arī 2019. un 2020. gadā. Vidēji (mediāna) nozarē 2021. gadā bija 0,0005 EUR.
3. Papildus, katrs pašvaldības ieguldītais EUR Sabiedrībā 2021. gadā, ir radījis 0,03 EUR zaudējumus, kas ir gandrīz tikpat, kā 2019. un 2020. gadā. Vidēji (mediāna) ūdenssaimniecības nozarē 2021. gadā bija -0,0012 EUR (Lursoft.lv dati). Lai arī vidējais rādītājs nozarē arī ir negatīvs, jāsecina, ka katrs ieguldītais EUR Sabiedrībā nes vēl lielākus zaudējumus.

Maksāspēja un kapitāla struktūra

Maksāspējas un kapitāla struktūras rādītāji apskata Sabiedrības kapitāla struktūru un indikatīvi parāda, cik lielas papildu saistības Sabiedrība ir spējīga uzņemt, kā arī, kāda ir tās maksāspēja.

7.tabula. Sabiedrības maksāspējas un kapitāla struktūras rādītāji.

Maksāspējas un kapitāla struktūras rādītāji	2019	2020	2021
Saistību īpatsvars bilanci (saistības / bilances kopsumma)	0,37	0,35	0,35
Parāds pret pašu kapitālu (kreditori / pašu kapitāls)	0,58	0,53	0,54
Finanšu līdzsvara koeficients (pašu kapitāls / aktīvu kopsumma)	0,63	0,65	0,65

Secinājumi

1. Sabiedrības saistību īpatsvars bilanci 2021. gadā ir bijis normas robežās (0,4), un tāds tas ir bijis arī 2020. un 2019. gadā, tomēr, ņemot vērā pašvaldības dotācijas un papildus ieguldījumus, rādītāju nav objektīvi izvērtējams.
2. Parāds pret pašu kapitālu koeficients 2021. gadā bija 0,54, kas ir par 0,01 vairāk kā 2020. gadā, savukārt, par 0,04 mazāk kā 2019. gadā. Koeficients norāda, ka Sabiedrībai nepieciešams piesaistīt papildus finanšu resursus, lai uzlabotu savu ienesīgumu. Vidēji (mediāna) nozarē 2021. gadā bija 0,55, līdz ar to, Sabiedrības rādītājs ir vienādā līmenī ar nozares vidējo.

3. Finanšu līdzsvara koeficienta rādītāji ir bijuši teju nemainīgi 3 gadu pārskata periodā. Koeficients norāda, ka Sabiedrībai nepieciešams piesaistīt papildus finanšu resursus, lai uzlabotu savu ienesīgumu. Vidēji (mediāna) nozarē 2021. gadā bija 1,56.

3.2. Sabiedrības attīstības perspektīvas

Sabiedrības attīstības perspektīvas, ja pašvaldība izšķiras Sabiedrību saglabāt esošajā formā, ir jāplāno ievērojot Talsu novada domes 2021. gada 29. decembra saistošo noteikumu nr. 45 “Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas kārtība Talsu novadā” prasības.⁶

Saskaņā ar Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2022.-2040. gadam⁷:

- ūdensapgāde un kanalizācija ietilpst minimālajā “pakalpojumu grozā”;
- tiek veicināta piekrastes ciemu inženiertehniskās infrastruktūras (t.sk. ūdenssaimniecības) attīstība un vides aizsardzība, lai tā būtu atbilstoša pastāvīgai dzīves vietai un mazinātu vides piesārņojumu;
- tiek turpināta inženiertīklu – ūdensapgādes, kanalizācijas un siltumapgādes pārbūve un modernizācija, infrastruktūras pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana un pieejamība.⁷

Sabiedrības stratēģiskais mērķis

Orientējoši Sabiedrības stratēģiskais mērķis varētu būt: “Veikt kvalitatīvu ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu Mērsraga novada iedzīvotājiem”.⁸

Sabiedrības finanšu un nefinanšu mērķi⁹

1. uzlabot uzņēmuma rentabilitāti,
2. palielināt saimnieciskās darbības efektivitāti,
3. piesaistīt jaunus klientus,
4. sekot līdzi klientu maksājumiem, lai neveidotos debitoru parādi.

Nemot vērā Sabiedrības stratēģisko mērķi, finanšu un nefinanšu mērķus, kā arī 2021. gada 29. decembra saistošo noteikumu nr. 45 “Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas kārtība Talsu novadā” prasības, perspektīvā ir jāizveido plāns ar stratēģiski svarīgākajām ielām Mērsraga ciemā, kurā jau šobrīd notiek un nākotnē plānojas plašāka apbūve, kurām būs nepieciešami centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumi.

⁶ Talsu novada domes 2021. gada 29. decembrī (prot. Nr. 16, 35. p., lēmums Nr. 398) “Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas kārtība Talsu novadā”. Iegūts: <https://likumi.lv/ta/id/332162-sabiedrisko-udenssaimniecibas-pakalpojumu-sniegšanas-un-lietosanas-kartiba-talsu-novada> Skatīts: 14.06.2022.

⁷ Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2022.-2040.gadam. 12., 26., 41.lpp. Iegūts: https://talsunovads.lv/wp-content/uploads/2022/04/Talsu_novada_Ilgtspējīgas_attistības_stratēģija_2022_2040_gadam.pdf Skatīts: 14.06.2022.

⁸ SIA “MĒRSRAGA ŪDENS” vidēja termiņa darbības stratēģija 2021. gadam. 8. lpp.Skatīts: 15.06.2022.

⁹ SIA “MĒRSRAGA ŪDENS” vidēja termiņa darbības stratēģija 2021. gadam. 9. lpp. Skatīts: 15.06.2022.

3.3. EKONOMISKI JURIDISKAIS IZVĒRTĒJUMS

3.3.1. Tirgus raksturojums

Talsu novada pašvaldības kapitālsabiedrības SIA “MĒRSRAGA ŪDENS” potenciālais tirgus ir atrodams pēc 2021. gada administratīvi teritoriālās reformas izveidotajā Talsu novadā. Sabiedrība ir pašvaldības uzraudzīts ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējs, jo tās sniegtais ūdenssaimniecības pakalpojumu apjoms katrā veidā nepārsniedz 100 000 kubikmetrus gadā.

Attēls 2. Sabiedrības potenciālā tirgus teritorija. (Autors: SIA “KBLC”)

Tomēr, jāņem vērā, ka Sabiedrības sniegtie pakalpojumi ir neatraujami saistīti ar tās īpašumā vai valdījumā esošo centralizēto ūdensapgādes un kanalizācijas infrastruktūru. Tas nozīmē, ka Sabiedrība nespēs sniegt nekādus pakalpojumus vietās, kur šīs infrastruktūras nav. Līdz ar to, Sabiedrībai nav pamata runāt par tirgus paplašināšanos administratīvi teritoriālās reformas rezultātā.

Mērsraga pagastā iedzīvotāji pārsvarā ir koncentrēti vienā apdzīvotā vietā – Mērsraga ciemā. Citur pagastā dzeramo ūdeni iegūst no dziļurbumiem un akām. Centralizēta notekūdeņu savākšanas sistēma ir izveidota Mērsraga ciemā. Upesgrīvas ciemā nav centralizētas notekūdeņu savākšanas sistēmas un iedzīvotāji izmanto vietēja rakstura risinājumus, lai nepieļautu jūras piesārņojumu. Pārējie iedzīvotāji kanalizāciju uzkrāj dažādas hermetizācijas pakāpes tvertnēs, tā tiek izvesta ar mucām.

Klienti

Sabiedrības klienti ir fiziskas un juridiskas personas.

Pēc Sabiedrības sniegtās informācijas tai uz 2022. gada 1. jūliju ir 528 klienti.

Būtisks klientu skaita pieaugums vai samazinājums perspektīvā netiek plānots, jo jauni lieli projekti infrastruktūras paplašināšanai, kas izsauktu klientu skaita pieaugumu nav paredzēti, bet arī nav paredzams, ka esošie klienti vēlēsies atteikties no pakalpojumiem.

Sabiedrības klienti, sadalījumā pa pakalpojumu veidiem skatīt 8. tabulā.

8.tabula. Sabiedrības klienti, sadalījumā pa pakalpojuma veidiem 2021.gadā.

2021.gads	Pakalpojums	Patērētie m3	Ūdens tarifs (EUR) (bez PVN)	Ieņēmumi	Ieņēmumi sadalījumā pa %
Kopā apmaksa par patērēto ūdeni, t.sk.		21137,23	0,75	19234,88	100
Fiziskas personas	ūdens	18605,85	0,75	16931,32	88
Juridiskas personas	ūdens	2531,38	0,75	2303,56	12
Kopā apmaksa par novadītajiem notekūdeņiem, t. sk.		14805,71	1,76	31536,16	100
fiziskas personas	kanalizācija	13033,41	1,76	27761,16	88
juridiskas personas	kanalizācija	1772,30	1,76	3775,00	12

Cenu politika

Talsu novada dome ar 27.01.2022. lēmumu nr.40 “Par SIA “Mērsraga ūdens” pilnvarojumu un ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifu apstiprināšanu”, ir pilnvarojusi Sabiedrību sniegt sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus Mērsraga pagastā un ir apstiprinājusi Sabiedrības valdes izstrādātos ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifus. Saskaņā ar šo lēmumu, ūdensapgādes pakalpojumu tarifs ir 1.29 EUR par 1 m³ (bez PVN) un kanalizācijas pakalpojumu tarifs - 1.88 EUR par 1 m³ (bez PVN). Šie tarifi stājas spēkā ar 2022.gada 1.februāri.

Saskaņā ar Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.panta otro daļu Pašvaldība apstiprina Sabiedrības sniegto pakalpojumu tarifus, jo Sabiedrības sniegto sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu apjoms katrā no pakalpojumu veidiem nepārsniedz 100 000 kubikmetrus gadā.

Tirgus apjoms

Pēc CSP datiem Mērsraga pagastā dzīvojošie 1350 iedzīvotāji mitinās aptuveni 600 māsaimniecībās. Šīs māsaimniecības ir esošie un potenciālie Sabiedrības klienti, kas sastāda lielāko klientu bāzi Sabiedrībai.

9. tabula. Māsaimniecību skaits Talsu novadā (tūkst).¹⁰

Administratīvā teritorija	Māsaimniecību skaits
Talsu novada administratīvā teritorija	10 500
Dundagas pagasta administratīvā teritorija	1 400
Mērsraga pagasta administratīvā teritorija	600
Rojas pagasta administratīvā teritorija	1 300

Pēc Sabiedrības sniegtās informācijas, tai ir noslēgti līgumi ar 528 māsaimniecībām par ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu. No tām 346 māsaimniecības izmanto gan ūdensapgādes, gan kanalizācijas pakalpojumus, 180 māsaimniecības tikai ūdensapgādes pakalpojumus, savukārt, 2 māsaimniecības tikai kanalizācijas pakalpojumus.

¹⁰ CSP, MVS010. Skatīts: 22.06.2022.

Ņemot vērā, ka Mērsraga pagastā ir, aptuveni, 600 mājsaimniecības, tad Sabiedrība vietējā tirgū nosedz 88% no Mērsraga pagastā esošajām mājsaimniecībām. Savukārt Talsu novada ietvaros, ņemot vērā, ka pēc CSP datiem ir norādītas, aptuveni, 13 800 mājsaimniecības, tad Sabiedrība nosedz 3,8% no visa Talsu novada tirgus.

3.3.2. Pakalpojumu saņēmēju vajadzību novērtējums

Ūdenssaimniecības pakalpojumi ir iekļauti minimālajā pakalpojumu grozā, ko Talsu novada iedzīvotājiem nodrošina pašvaldība.¹¹ Paredzams, ka tās mājsaimniecības, kuras ir pieslēgušās centralizētajam ūdensvadam un kanalizācijai, no šiem pakalpojumiem neatteiksies. Tāpat šie pakalpojumi ir un būs nepieciešami publiskajās ēkās un uzņēmumos.

Ūdensapgāde un kanalizācija Mērsraga ciemata iedzīvotājiem ir ikdienas nepieciešamība un pakalpojumu pieejamība ir kritiski svarīga īpaši daudzdzīvokļu mājās, uzņēmumos un administratīvajās ēkās. No šāda viedokļa ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumi ir stratēģiski nozīmīgi ikvienā administratīvajā teritorijā.

Nepieciešamā ūdens daudzums būtiski palielinās vasaras periodā, jo šajā laikā palielinās iedzīvotāju skaits. Mērsragā ir liels īpatsvars dzīvokļu un privātmāju, kas tiek apdzīvotas tikai vasarā. Šī iemesla dēļ ūdens patēriņš ziemā un vasarā būtiski atšķiras. Paredzams, ka šī tendence saglabāsies arī turpmāk.

Centralizētās ūdensapgādes pakalpojumu sniegšanai ir nepieciešama precīza patērētā ūdens uzskaitē, kas, savukārt ir saistīta ar ūdens skaitītāju uzstādīšanu un plombēšanu. Līdz 2021.gada decembrim, kad amatā stājās jauns valdes loceklis, kopējie ūdens zudumi tīklā sasniedza pat 60%. Ūdens skaitītāji nebija mainīti pat 10 un vairāk gadus. Līdz apsekojuma veikšanas brīdim jaunajam valdes loceklim, aktīvi strādājot ar ūdens skaitītāju nomaīņas jautājumiem, izdevās ūdens zudumus samazināt līdz aptuveni 30% no saražotā ūdens apjoma.

Ūdens skaitītāju nomaīņu un plombēšanu Sabiedrība nodrošina klientiem par atsevišķu samaksu. Šī pakalpojuma sniegšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu kvalitatīvu Sabiedrības sniegto pamatpakalpojumu uzskaiti. Mazā pieprasījuma apjoma dēļ, privātā sektora pakalpojuma sniedzēji šo pakalpojumu Mērsraga pagastā nepiedāvā un meklējot šo pakalpojumu sniedzēju citur, transporta un darba laika patēriņš klientiem ļoti sadārdzina šī pakalpojuma saņemšanu.

Sabiedrība nodrošina viedo ūdens skaitītāju datu nolasīšanu un apstrādi, ievērojot, ka atsevišķos īpašumos ir uzstādīti viedie skaitītāji. Par datu nolasīšanu un apstrādi maksa tiek piemērota, balstoties uz pašizmaksas aprēķinu, un ir publiski pieejama SIA “Mērsraga ūdens” mājaslapā internetā. Mēneša maksa par viedo skaitītāju datu nolasīšanu un apstrādi ir 0,70 EUR bez PVN. Mērsragā un tās tuvējā apkārtnē nav komersanta, kas nodrošina šādu datu nolasīšanu un apstrādi, vienlaikus SIA “Mērsraga ūdens” mēneša ieņēmumi no šī pakalpojuma sniegšanas ir nelieli – 100 euro mēnesī. Viedo ūdens skaitītāju nolasīšanas segmentā ir vērojama tirgus nepilnība, jo nelielā klientu skaita dēļ privātā sektora uzņēmumiem nav intereses par šī pakalpojuma sniegšanu Mērsraga administratīvajā teritorijā, ņemot vērā, ka skaitītāju nolasīšanai

¹¹ Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2022-2040 gadam. 26.lpp. Iegūts: https://talsunovads.lv/wp-content/uploads/2022/04/Talsu_novada_Ilgtspējīgas_attīstības_stratēģija_2022_2040_gadam.pdf Skatīts: 22.06.2022.

ir nepieciešama faktiska tehnikas atrašanās pie nolasāmās ēkas (piemēram, daudzdzīvokļu mājas). Papildpakalpojums – viedo ūdens skaitītāju datu nolasīšana un apstrāde sniegta, aizpildot tirgus nepilnību. Papildpakalpojuma sniegšana ir nepieciešama arī pamatpakalpojuma patēriņa precīzākai uzskaiti.

4. SABIEDRĪBAS DARBĪBAS PAMATOJUMS UN PAŠVALDĪBAS LĪDZDALĪBAS IZVĒRTĒJUMS

4.1. Sabiedrības stāvoklis tirgū

Šobrīd Sabiedrība ir vienīgais ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu sniedzējs Mērsraga pagastā. Pašvaldības īpašumā esoša kapitālsabiedrība nodrošina pašvaldības autonomās funkcijas izpildi saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 15. panta 1. daļu.

Sabiedrības darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un izriet no pašvaldības vispārējiem stratēģiskajiem mērķiem ūdens apgādes un kanalizācijas pakalpojuma nodrošināšanā, kā arī tiek pārvaldīti minēto pakalpojumu sniegšanai nepieciešamie īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai.

Atbilstoši likuma “Par pašvaldībām” 15. panta pirmajai daļai, pašvaldības pienākums nodrošināt pakalpojumus ir interpretējams plaši, kā rūpes par šādu uzdevumu izpildi, ne tikai izdodot normatīvos aktus, kas ļauj iedzīvotājiem tiesiski organizēties pašiem, bet arī faktiski nodrošina noteiktu publisko pakalpojumu pieejamību, piemērojot risinājumus vietējām iespējām un vajadzībām un koordinējot faktisku īstenošanu ar kopīgu finanšu vadību un pašvaldībām normatīvajos aktos piešķirtajiem instrumentiem. Var atšķirties veidi, kā tas tiek organizēts, proti, pašvaldība (ievērojot konkrētās nozares normatīvo aktu prasības) var to darīt pati saviem spēkiem, uzdot to pašvaldības komersantiem vai nolīgt privātpersonu dibinātus komersantus. No likuma katrā ziņā neizriet, ka pašvaldības pienākums šo funkciju ietvaros būtu tikai izdot normatīvos aktus un visu pārējo atstāt pašvaldības iedzīvotāju ziņā.

Alternatīvu ūdenssaimniecības inženiertīklu izbūve prasa lielus finanšu ieguldījumus un tik nelielam skaitam klientu, kāds ir Mērsraga administratīvajā teritorijā tas nav ekonomiski lietderīgi. Līdz ar to, nav paredzams, ka privātā sektora uzņēmumiem varētu būt interese par šādu projektu realizāciju.

Sabiedriskie ūdenssaimniecības pakalpojumi ir stratēģiski svarīgi pakalpojumi un tirgus nespēj nodrošināt sabiedrības intereses atbilstoši VPIL 88. panta pirmās otrajam punktam, tādēļ Pašvaldībai ir pamatoti saglabāt līdzdalību Sabiedrībā, kas nodrošina šo pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem.

Sabiedrība, sniedzot ūdenssaimniecības pakalpojumus, atrodas dominējošā stāvoklī. Ņemot vērā riskus, kas izriet no Sabiedrības darbības trūkumiem, veicot finanšu uzskaiti un tās finanšu stāvokļa pārbaudi, konstatējams, ka šķērssubsidēšanas risks nepastāv, jo

Sabiedrība sniedz tikai ūdenssaimniecības pakalpojumus. Papildpakalpojums – ūdens skaitītāju uzstādīšana un plombēšana tiek sniegts aizpildot tirgus nepilnību. Papildpakalpojuma sniegšana ir nepieciešama arī pamatpakalpojuma patēriņa uzskaitēi.

Vertikālā integritāte

Sabiedrības ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanā vienīgā darbība, kas varētu saturēt vertikālās integritātes pazīmes ir tehnisko noteikumu izsniegšana jaunu pieslēgumu izbūvei pie centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem, gadījumā, ja pieslēguma izveidi veic Sabiedrība un vēlāk klients izmanto Sabiedrības pakalpojumus. Praksē šādu gadījumu nav, jo Sabiedrība projektēšanas darbus neveic un arī pieslēgumus nebūvē.

Barjeras ienākšanai tirgū

Vienīgais pakalpojums, kur Sabiedrības darbībā būtu iespējams saskatīt risku, ka tiek radītas barjeras citu uzņēmumu ienākšanai un darbībai tirgū ir ūdensskaitītāju plombēšana. Ūdens skaitītāju uzstādīšanas segmentā ir vērojama tirgus nepilnība, jo nelielā klientu skaita dēļ privātā sektora uzņēmumiem nav intereses par šī pakalpojumu sniegšanu Mērsraga administratīvajā teritorijā. Rojas pagastā strādājošais santehnikas pakalpojumu sniedzējs SIA “Agor” norādīja, ka tik maza apjoma darbi kā ūdens skaitītāju nomaiņa viņiem nav rentabli, jo rēķinot darba spēka un transporta izmaksas, šo pakalpojuma cena būtu tik augsta, ka klienti to nevarētu atļauties. Savukārt SIA “Rojas DzKU” šo pakalpojumu sniedz tikai Rojas pagastā, t.i. tajā teritorijā, kur SIA “Rojas DzKU” sniedz ūdenssaimniecības pakalpojumus. Līdzīga situācija arī Kolkā, kur šos pakalpojumus sniedz SIA “KOLKAS ŪDENS”, Dundagā, kur šos pakalpojumus sniedz SIA “ZIEMEĻKURZEME” un SIA “TALSU ŪDENS” savā apkalpes zonā.

Komercdarbību veicinošu pasākumu ietekme

Ūdenssaimniecības pakalpojumu pieprasījums ir atkarīgs no iedzīvotāju (esošo un potenciālo klientu) skaita teritorijā, ko apkalpo Sabiedrība, kā arī no ekonomiskās aktivitātes kopumā. Mērsraga pagastā kopējais iedzīvotāju skaits ir neliels un arī ekonomiskā aktivitāte nav augsta. Līdz ar to, praktiski nepastāv iespējas bez būtiskiem uzlabojumiem infrastruktūrā panākt situāciju, ka šī darbība būtu pievilcīga privātajam sektoram. Sabiedrībā strādā tikai pieci darbinieki, tās pakalpojumu sniegšana nav saistīta ar sarežģītām administratīvajām procedūrām. Lai gan šajā jomā ir ieteicami uzlabojumi, īpaši inženiertīklu dokumentēšanas jomā, nav pamata uzskatīt ka administratīvās procedūras rada šķēršļus Sabiedrības darbībai.

Finansējuma piesaistes prakse

Šobrīd uzņēmuma iespējas piesaistīt ārējo finansējumu ir ierobežotas tā finanšu rādītāju dēļ. Lielāku projektu realizācija iespējama tikai ar pašvaldības līdzdalību. Lai uzlabotu finansējuma piesaistes iespējas ir ieteicams veidot lielākas kapitālsabiedrības, kuru kapacitāte būtu šim nolūkam atbilstoša.

4.2. Iespējamās alternatīvas pakalpojumu nodrošināšanai

Nemot vērā ka pašvaldība ir tiesīga deleģēt pakalpojuma sniedzējus novada teritorijā, tad konkurence ir atkarīga no domes lēmumiem. Teorētiski ik viens jauns tirgus spēlētājs var izveidot

savu uzņēmumu, lai nodrošināt ūdenssaimniecības pakalpojumus teritorijā, taču tas nav ekonomiski izdevīgi.

Pakalpojumu sniegšana ir nesaraujami saistīta ar Mērsraga administratīvajai teritorijai stratēģiski svarīgām inženierkomunikācijām, tādēļ konkurentu ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu saņemšanai šajā teritorijā nav. Ja pašvaldība pieņem lēmumu par Sabiedrības apvienošanu ar kādu citu Talsu novada kapitālsabiedrību, kas sniedz tādus pašus vai radniecīgus pakalpojumus, tad neatkarīgi no tā, kādas sabiedrības tiek apvienotas, stratēģiski svarīgie inženiertīkli un būves tiek nodotas pakalpojumu sniedzēja īpašumā vai valdījumā.

Iepriekšminēto apsvērumu dēļ, centralizētas ūdensapgādes sistēmas izveide par privātiem līdzekļiem nav iespējama un tādēļ nav apskatāma kā potenciāla alternatīva no konkurences viedokļa.

4.3. Ietekme uz konkurenci

Talsu novada pašvaldības iesaiste Sabiedrības komercdarbībā nerada negatīvu ietekmi uz citiem tirgus dalībniekiem un konkurences procesu kopumā, jo konkurence nepastāv. Mērsraga administratīvajā teritorijā ar esošo infrastruktūru var darboties tikai viens ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu sniedzējs.

Vienīgais pakalpojums, kur Sabiedrības darbībā būtu iespējams saskatīt barjeras citu uzņēmumu ienākšanai un darbībai tirgū ir ūdensskaitītāju uzstādīšana un plombēšana. Šajā tirgus segmentā ir vērojama tirgus nepilnība, jo nelielā klientu skaita dēļ privātā sektora uzņēmumiem nav intereses par šī pakalpojumu sniegšanu Mērsraga pagastā.

Kas attiecas uz konkurenci uz resursiem, t.sk. darbaspēku, ir jāņem vērā, ka Sabiedrība nodarbina tikai 5 darbiniekus, tas būtiski nevar ietekmēt darbaspēka pieejamību citiem uzņēmumiem.

4.4. Risku analīze

Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumi ir kritiski svarīgi Mērsraga pagasta iedzīvotāju labklājībai un ikviena uzņēmuma vai iestādes darbībai. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt šo pakalpojumu sniegšanas nepārtrauktību un to sniegšanai nepieciešamās infrastruktūras uzturēšanu. Ar šiem pakalpojumiem ir saistīti tādi riski kā sanitāri epidemioloģiskā drošības prasību pārkāpumi, uzņēmumu un iestāžu darbības apturēšana gadījumos, kad šie pakalpojumi nav pieejami.

Pašvaldība ir tieši ieinteresēta šo pakalpojumu pieejamības saglabāšanā, jo to nepieejamība var radīt nopietnas problēmas, īpaši juridiskajām personām, kur darbība viņu lietošanā esošajās telpās var tikt pārtraukta tāpēc, ka nav iespējams ievērot sanitārās un higiēnas prasības. Arī pārējiem pakalpojumu lietotājiem to nepieejamība radītu ievērojamas neērtības. Atbildību par pakalpojumu nepieejamību nāktos uzņemties pašvaldībai, jo komunālo pakalpojumu nodrošināšana iedzīvotājiem ir pašvaldības autonomā funkcija saskaņā ar likumā „Par pašvaldībām 15.panta 1.punktu.

Administratīvi teritoriālās reformas laikā, apvienojot vairākas administratīvās teritorijas vienā, veidojas situācija, ka apvienotajā pašvaldībā ir vairāki uzņēmumi, kas iepriekš ir snieguši

identiskus pakalpojumus. Tajā darbības daļā, kas saistīta ar ūdensvada un kanalizācijas infrastruktūras izmantošanu, katram uzņēmumam saglabājas ekskluzīvas tiesības pakalpojumu sniegšanai konkrētajā administratīvajā teritorijā, ja infrastruktūras objekti ir kapitālsabiedrības īpašumā vai valdījumā. Sabiedrības pamatdarbības rezultātā netiek sniegti pakalpojumi, kuri būtu atdalāmi no infrastruktūras. Lai nodotu šo pakalpojumu sniegšanu citai pašvaldības kapitālsabiedrībai, ir jālemj par šo sabiedrību apvienošanu vai vienas kapitālsabiedrības pievienošanu otrai.

4.5. Iespējamais investīciju apjoms tuvākajos 1-5 gados

Lai saprastu vēlamu investīciju apjomu Sabiedrībā tuvāko 5 gadu periodā un saprastu, vai ieguvumi no pakalpojumiem atsver investīcijas un vai alternatīvās izmaksas nav pārāk augstas, Sabiedrības valdes loceklis tika aicināts definēt vēlamās investīcijas tuvākajos 5 gados (10.tabula).

10. tabula. Sabiedrības vēlamās investīcijas.

Investīcijas nosaukums	Īstenošanas teritorija	Īstenošanas gads	Indikatīvā summa (EUR)	Darbības joma	Mērķis	Finanšu avots
Ūdensapgādes un kanalizācijas tīkla attīstības projekta īstenošana Mērsraga ciemā	Bākas ielā, Kanāla ielā, Ceriņu ielā, Bānīšu ielā, Lielā ielā u.t.t.	2024.-2027.	3 000 000	Ūdensapgāde un kanalizācija	Klientu skaita palielināšana	CFLA (5.3.1), ES Kohēzijas fonds 2021-2027, Pašvaldības finansējums
Atjaunojamo energoresursu izmantošana Mērsraga ūdens darbībā	Mērsraga attīrīšanas iekārtas un ūdenssūknis	2025.	88 000	Ūdensapgāde un kanalizācija	Izmaksu samazināšana	ES Struktūrfondi 2021-2017 (SAM 2.1.4.)
Investīciju apjoms tuvākajos 5 gados - 3,88 milj. EUR						

Ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu attīstības projektu atmaksāšanās perioda novērtējums

Ņemot vērā pieejamos datus par mājsaimniecību skaitu, kuras apkalpo Sabiedrība – 528, kā arī 2021. gada datus, par ieņēmumiem no fizisko personu apmaksas par patērēto ūdeni un novadītajiem notekūdeņiem, kas kopumā veido 44 692,48 EUR, ir secināms, ka viena mājsaimniecība 2021. gadā par pakalpojumiem maksāja, aptuveni, 84,64 EUR. Veicot 3 milj. EUR lielu investīciju ūdensapgādes un kanalizācijas tīkla izbūvē, būtu nepieciešamas piesaistīt 3544 mājsaimniecības, lai tuvākajos 10 gados šīs investīcijas atpelnītu. Tas liek secināt, ka šāda investīcija sevi neatsver un izmaksas ir pārāk augstas, jo nebūs iespējams piesaistīt tik lielu apjomu jaunu mājsaimniecību – klientu, jo, Mērsraga pagastā atrodas, aptuveni, 600 mājsaimniecības un nav pamata uzskatīt, ka tam būs tendence pieaugt tuvākajā laikā.

Atjaunojamo energoresursu izmantošanas projekta novērtējums

Lai noteiktu pārejas uz atjaunojamiem energoresursiem – saules paneļu investīciju lietderību, ir nepieciešams zināt, cik lielu % daļu no nepieciešamā enerģijas apjoma gada laikā, saules paneli spēs saražot.

Bāzes dati:

- Latvijā augstākā elektrības cenas biržā, mēneša ietvaros (no 14.06 – 14.07) ir bijusi 415,65 EUR/MWh, savukārt zemākā – 114,44 EUR/MWh. Mediāna - **265,04 EUR/MWh**;¹²
- Sabiedrība 2021. gadā patērējusi 60 MWh, kas veido gadā izmaksas – **15 902,4 EUR** apmērā;
- Pēc TET piedāvātās informācijas¹³, aprēķināms, ka lai Sabiedrība spētu gada laikā saražot tās patērēto elektroenerģijas daudzumu (60 MWh), nepieciešams uzstādīt **160** saules paneļus **88 000 EUR** vērtībā.

Nemot vērā šos datus, Sabiedrība gadā spēs ietaupīt izmaksas **15 902,4 EUR** apmērā. Līdz ar to, investīcija **88 000 EUR** apmērā tiktu atpelnīta vidēji **5,53 gados**, kas liek secināt, ka šāda veida investīcija ir lietderīga un tā sevi atsver ļoti īsā periodā.

Līdz ar to jāsecina, ka šādas investīcijas vidējā termiņā varētu Sabiedrībai ļaut ietaupīt finanšu resursus. Tomēr, jāņem vērā tas, ka Sabiedrība šobrīd nevar uzņemties papildus kredītsaistības. Tā kā Sabiedrībai ir neatmaksātās kredītsaistības vairāk kā 100 000 EUR apmērā, kas saistītas ar ES fondu projektu realizāciju, šāda projekta finansēšanai būtu jāpiesaista ārējais finansējums no šādiem mērķiem paredzētām programmām.

¹² Elektrības cena biržā. Iegūts: <https://www.nordpoolgroup.com/en/Market-data1/#/nordic/table> Skatīts: 13.07.2022

¹³ TET saules paneļu kompelti. Iegūts: <https://www.tet.lv/elektriba/pakalpojums/tet-saules-energija> Skatīts: 14.07.2022

SECINĀJUMI

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 14. pantu pašvaldībām ir tiesības veidot pašvaldības iestādes, dibināt biedrības vai nodibinājumus, kapitālsabiedrības, kā arī ieguldīt savus līdzekļus kapitālsabiedrībās vienlaikus nodrošinot pašvaldības kustamās un nekustamās mantas izmantošanu.

Savukārt, likuma “Par pašvaldībām” 15. pants nosaka pašvaldībām autonomu funkciju - organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana) neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds.

Saskaņā ar VPIL 88. pantu, publiska persona (šajā gadījumā pašvaldība) var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja īstenojās viens no šādiem nosacījumiem:

1. tiek novērsta tirgus nepilnība — situācija, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
2. publiskas personas kapitālsabiedrības vai publisku personu kontrolētas kapitālsabiedrības darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai;
3. tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Sabiedrība ir dibināta, lai nodrošinātu ūdenssaimniecības un kanalizācijas pakalpojumus Mērsraga pagastā. Tās pamatkapitālā ir ieguldīti Mērsraga administratīvajai teritorijai nozīmīgi objekti: Mērsraga ūdensvada un kanalizācijas tīkli.¹⁴

Sabiedrības stratēģiskais mērķis ir nodrošināt kvalitatīvus ūdenssaimniecības pakalpojumus Sabiedrības atbildībā nodotajā teritorijā.

Pēc administratīvi teritoriālās reformas, Talsu novada dome ir pilnvarojusi Sabiedrību būt par ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju Mērsragā vietās, kur ir pieejami centralizētās ūdensapgādes vai kanalizācijas pakalpojumi un apstiprinājusi pakalpojumu tarifus šādiem pakalpojumiem:¹⁵

- ūdensapgādes pakalpojumi;
- kanalizācijas pakalpojumi.

Kā papildus pakalpojumu Sabiedrība veic ūdensskaitītāju uzstādīšanu, nomaiņu un plombēšanu.

Šie darbības veidi atbilst likuma “Par pašvaldībām” 15. panta 1. punktā noteiktajai pašvaldības autonomajai funkcijai organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus.

¹⁴ Rojas novada domes 20.07.2010. sēdes protokola nr.12. 8.punkts. Skatīts: 14.07.2022.

¹⁵ Talsu novada domes 27.01.2022.lēmums nr.40 (Protokols nr.2. 39.punkts). Skatīts: 14.07.2022.

Tātad, lai lemtu par pašvaldības līdzdalību kapitālsabiedrībā, ir jāizvērtē vai Sabiedrības darbība atbilst VPIL 88. panta prasībām: t.i. vai tās darbība novērš tirgus nepilnības, vai tās darbības rezultātā tiek sniegti pakalpojumi, kuri ir stratēģiski svarīgi pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un vai tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi administratīvās teritorijas attīstībai.

Tirgus nepilnība ir situācija, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā, proti, tirgus nespēj nodrošināt ierobežoto resursu efektīvu izvietojumu, kā rezultātā sistemātiski rodas preces vai pakalpojuma nepietiekamība.¹⁶

Savukārt, par stratēģiski nozīmīgiem īpašumiem valsts un pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai atzīstami tādi īpašumi, kuri uzskatāmi par valsts ierobežoto resursu, piemēram, infrastruktūras objekti, inženiertehniskās būves, telekomunikācijas.¹⁷

Saskaņā ar Konkurences padomes izstrādāto informatīvo materiālu, izvērtējumam, neatkarīgi no tā, vai tas ir sākotnējais izvērtējums vai līdzdalības pārvērtēšana, ir jābūt par katru no PPK darbības veidiem, neaprobežojoties tikai ar tās pamatdarbību.

Darbības veida “Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumi” izvērtējums:

Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumi tiek sniegti izmantojot Sabiedrības pamatkapitālā iekļauto infrastruktūru. Tātad, šis gadījums atbilst VPIL 88. panta 2.punktā minētajam gadījumam, jo Sabiedrība pārvalda infrastruktūru, kas ir stratēģiski svarīga Mērsraga administratīvās teritorijas attīstībai. Alternatīvu šī pakalpojuma piegādei, tajās ēkās, kas pieslēgtas centrālajai ūdensapgādes un/vai kanalizācijas sistēmai, nav. Alternatīvas infrastruktūras izbūve nav ekonomiski pamatota, jo patērētāju skaits, lai gan aptver lielu daļu Mērsraga pagasta mājāsaimniecību, uzņēmumu un sabiedrisko ēku, nav pietiekami liels, lai izmaksas, kas jāiegulda šādā projektā, atmaksātos.

Līdz ar to, jāatzīst, ka pašvaldības līdzdalība Sabiedrībā ir pamatota saskaņā ar VPIL 88. panta 2.daļu un atbilst Konkurences likuma prasībām.

Ņemot vērā, ka pēc administratīvi teritoriālās reformas Talsu novadā ir vairāki uzņēmumi, kuri nodrošina ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus, ir lietderīgi izvērtēt iespēju centralizēt šo pakalpojumu pārvaldību un administrēšanu, vienlaikus saglabājot resursus klientu apkalpošanai un infrastruktūras uzturēšanai visās Talsu novadā iekļautajās administratīvajās teritorijās. Ievērojot, ka ūdenssaimniecības pakalpojumus Talsu novadā sniedz SIA “TALSU ŪDENS”, Sabiedrība ar ierobežotu atbildību “KOLKAS ŪDENS”, SIA “ZIEMEĻKURZEME” un Sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Rojas DzKU”, tad ir lietderīgi centralizēt resursus veidojot vienu spēcīgu kapitālsabiedrību, vienlaikus saglabājot klientu apkalpošanu un pakalpojumu sniegšanu teritorijā, kuru šobrīd apkalpo Sabiedrība.

Papildus darbības veida “Ūdenssūkātāja uzstādīšana un nomaiņa” izvērtējums.

¹⁶ Konkurences padome. Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana. 7.lpp. Iegūts:

https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/kp_old/local/documents/Informativais%20materiāls_Priekšnoteikumi%20PP%20līdzdalībai%20kapitālsabiedrībā%20un%20tās%20izvērtēšana.pdf Skatīts 06.06.2022.

¹⁷ Turpat. 11. lpp.

Ūdensskaitītāju nomaiņu var veikt jebkurš uzņēmums, kurš specializācijas santehniko darbu izpildē un šīs darbības veikšanai nepastāv juridiski šķēršļi. Taču, lai arī šo darbu var veikt jebkurš šo darbu veikšanai kvalificēts uzņēmums un šādi uzņēmumi Talsu novadā ir vairāki, vēsturiski bija izveidojusies situācija, ka iedzīvotāji nevarēja saņemt šos pakalpojumus, jo nebija izpildītāju. Tā, piemēram, 2022. gadā tika konstatēts, ka uzskaitē tiek izmantoti skaitītāji, kas uzstādīti vēl pirms 2001. gada, lai gan šo skaitītāju verificācijas derīguma termiņš atkarībā no modeļa ir trīs līdz četri gadi. Apstāklis, ka skaitītāji netiek savlaicīgi nomainīti, noved pie nepilnībām pakalpojumu patēriņa uzskaitē.

Privātā sektora uzņēmējiem, kuri darbojas Mērsraga pagastā, ūdens skaitītāju nomaiņai nepieciešamais darba apjoms ir pārāk mazs, lai tiem šo pakalpojumu būtu izdevīgi sniegt. Šie uzņēmēji darbojas celtniecības un remonta darbu projektos, kur darba apjomi ir daudzkārt lielāki. Līdz ar to šajā jomā veidojas tirgus defekts – mazā darba apjoma dēļ privātajiem uzņēmumiem nav izdevīgi šo pakalpojumu sniegt vai arī pakalpojuma sniegšanas termiņi un izmaksas neapmierina patērētāju un ūdensapgādes pakalpojumu sniedzēju.

Sabiedrība uzņēmās šo papilddarbības veidu, veidojot pakalpojumu pēc dzīves situāciju principa, kas atbilst labas pārvaldības standartiem. Ūdens skaitītājs ir nepieciešams ūdensapgādes pakalpojuma saņemšanai.

Šajā gadījumā papilddarbības veids novērš tirgus nepilnību un šī situācija atbilst VPIL 88. panta 1.daļā minētajam gadījumam.

Domes priekšsēdētāja

E. Kārklīņa